

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №62
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«02» тамызға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «01» тамыз күні 21 сағаттан «02» тамыз күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 01.08.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Калманбаева Р.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Апсалимова Т.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «02» тамызға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (1,0-6,0 мм), биік таулы аймақтарда таңертең және күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм). Солтүстік-шығыстан соғатын жел оңтүстік-батысқа ауысады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 9-14 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз өткінші жаңбыр (2,0-5,0 мм). Шығыстан, солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 20-25 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күннің соңында өткінші жаңбыр (1,0-2,0 мм). Солтүстік-шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 19-24 градус жылы.
Жетісу Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (3,0-8,0 мм), найзағай. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 15-20 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 21-26 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с күтіледі. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 21-26 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Кей уақыттарда жаңбыр (2,0-9,0 мм), найзағай, дауыл. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 18-23 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (2,0-4,0 мм), найзағай, дауыл. Оңтүстік-батыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 16-21, күндіз 26-31 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 20-25, күндіз 32-37 градус жылы.
Сауыр	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 8-13, күндіз 20-25 градус жылы.
Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 18, күндіз 25-30 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 18, күндіз 23-28, кей жерлерде 20 градус жылы.

2022 жылғы 01 тамыздағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен үш тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Бір тәулік ішінде кейбір өзендерде жауын-шашын әсерінен су деңгейінің көтерілуі байқалды: Үлкен Алматы көлінің су деңгейі 37 см-ге көтерілді. Таулардағы температуралық фон 7°C-дан 20°C-ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4074 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

Тарихи анықтама

1956 жылы 7 тамызда Тұйықсу мұздығының моренасында сел пайда болды. Ағын қозғалысының басталуы 15 сағат 37 минутта Мыңжылқы гидробекетінің тұстамасындағы торг (троговая) аңғарында байқалды. Метеорологиялық станцияның куәгер-бақылаушыларының ойында қалғандай, ол қуатты гүрілмен, тастардың ұшуымен бірге жүрді. Ағын моренаның шептік бөлігінің арналық тереңдеуі бойынша жылжыды. Балшық тас ағыны түпкілікті Горельник турбазасына

Кіші Алматы өзенінің жоғарғы сағасында мореналық көлдер мен ішкімұздық сыйымдылықтардың босауы кезінде пайда болған ойыстар.

жақындағанда қалыптасты. Одан әрі Кіші Алматы өзенінің арнасымен және бөгеттен төмен-Есентай өзені бойымен темір жолға дейін қозғала отырып, ағын біртіндеп әлсіреді. Ірі сынық материалдың негізгі бөлігі Медеу – Дамба телімінде шөкті. Сел айтарлықтай зиян келтірді.

Егер Кіші Алматы өзеніндегі Мыңжылқы гидробекетінің тұстамасындағы тұрмыстық су шығыны 1 м³/с-қа жақын болса, Тұйықсу мұздығындағы ішкімұздық сыйымдылығынан су құйылу кезінде судың максималды шығыны 30-40 м³/с-қа бағаланды. Осыдан кейін, 4-5 күн ішінде Кіші Алматы өзенінің жоғарғы ағысында тұрмыстық шығындардан едәуір асатын шығындар байқалды. Демек, Тұйықсу мұздығынан үлкен су массасы төгілуі туралы сөз болып отыр. Осылайша, 1956 жылғы балшық тас селі қуатты және ұзақ кейін сел тастықынымен бірге жүрді. Сел шығарылымдарының жалпы көлемі 1,1 млн м³ болып анықталды.

Тұйықсу мұздығының ішінде судың үлкен көлемі қалыптасуы мүмкін екені белгілі болды, олардың төгілуі апатты селдердің пайда болуына әкеп соқтырады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "01" тамызға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 31.08	Мин. 01.08	08 сағ. 01.08	Күн. 31.08	Түн. 01.08	Орт. 31.08	08 сағ. 01.08	Орт. 31.08	Макс. 31.08	08 сағ. 01.08		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	9.3	3.0								*	*	
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			7.0			270	268	1.68	2.03	1.32	0	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			12.0			621	621	2.31	2.31	2.31	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	17.9	11.5									*	*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			15.0			279	278	3.39	3.47	3.31	0	0
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			17.0	0.3		115	113				0	0
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			17.0			48	47	0.08	0.08	0.08	-2	0
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			16.0	0.2		193	192	2.12	2.25	2.0	0	1
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			18.0			246	246				0	0
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			9.0			327	325	8.13	9.11	7.15	0	1
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			15.0			283	283				0	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			13.0	0.5		74	74				0	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			17.0			286	284	2.70	2.79	2.50	-1	0
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			17.0			217	216	0.91	0.92	0.89	0	0
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			20.0			295	294	7.45	7.55	7.34	0	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			19.0			127	123	1.60	1.61	1.40	-4	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			17.0			221	220				-2	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			18.0			324	319				-4	2
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	14.6	8.0				681	710				+37	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру

«02» тамызға 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Солтүстік экспозиция беткейлеріндегі маусымдық қар сызығы 3650 м биіктікке дейін төмендеді. Мұздықтарда қар жамылғысының еруі баяулады. Биік таулы және орта таулы аймақтарда жауын-шашынның түсуіне байланысты топырақтың ылғалдануы артты, бірақ ол критикалық мәннен аспайды. Күндіз өткінші жаңбыр (1,0-6,0 мм), биік таулы аймақтарда таңертең және күндіз жаңбыр (1,0-14,0 мм). Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Күнгей Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі баяулады. Күндіз өткінші жаңбыр (2,0-5,0 мм). Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Теріскей Алатау	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі баяулады. Күннің соңында өткінші жаңбыр (1,0-2,0 мм). Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі баяулады. Кей жерлерде жаңбыр (3,0-8,0 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі баяулады. Кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм), найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Кей уақыттарда жаңбыр (2,0-9,0 мм), найзағай, дауыл. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (2,0-4,0 мм), найзағай, дауыл. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,0-0,9 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.

Абай	Тарбағатай	Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі баяулады. Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтарда қар жамылғысының еруі баяулады. Кей жерлерде жаңбыр (1,0-10,0 мм), найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі жаңбыр генезисті селін қалыптастыруға алып келмейді.